

Львівська Обласна Асоціація Фахівців Фізичної Реабілітації

**СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ
ФАХІВЦЯ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Львів 1999р.

Переклад і адаптація   *Лесі Федочинської*

ЗА МАТЕРІАЛАМИ КАНАДСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ

- вдосконалення рівнів і швидкості функціонального відновлення
- зменшення випадків ускладнень
- скорочення терміну перебування пацієнтів у стаціонарі

Амбулаторні послуги

Реабілітолог забезпечує обслуговування в відділеннях стаціонару, а також: в поліклініках, медичних закладах на виробництві, в клініках спортивної медицини і в приватній практиці.

Невідкладні послуги

Реабілітолог планує, організовує і виконує програми лікування, навчання і консультацій пацієнтів у гострому і хронічному станах, що розвинулися, внаслідок травми чи хвороби.

Розширені послуги

Освіта і консультування пацієнтів, їхніх сімей, а також медперсоналу проводиться в будинках інвалідів, старечих центрах, поліклініках і безпосередньо вдома.

Домашній догляд

Реабілітологи планують і направляють програми лікування і навчання пацієнтів, їхніх сімей або тих, хто безпосередньо про них піклується, для забезпечення повноцінного перебування в домашньому середовищі. Особливо в перший період після виписки з лікарні. Такий догляд є фундаментом для майбутніх процесів відновлення, зменшуючи період перебування в медичних установах, що є позитивним як для людини так і для суспільства.

Догляд по місцю проживання

Реабілітолог планує і керує програмами, що включають навчання, консультування і лікування в різноманітних умовах, відповідаючи потребам як однієї особи так і групи людей, стосовно їхнього проживання. Пацієнт може отримати даний вид послуг в стаціонарах, старечих будинках, школах, на виробництві, спортивних та рекреаційних центрах, вдома.

Психіатричний догляд

Реабілітолог організовує і керує програмами лікування і фізичної активності, що є адаптовані до психіатричних закладів або до пацієнтів із психічними розладами.

Реабілітолог переважно входить до складу медичної команди, створеної із фахівців різних галузей медицини, що надають спільно координовані послуги. Такий тип послуг може бути впроваджений у реабілітаційних центрах, поліклініках, в лікарнях швидкої допомоги, в центрах для пацієнтів із множинними ушкодженнями або безпосередньо у помешканні пацієнта.

Позаклінічна діяльність

Дослідження

Багато реабілітологів є задіяні в дослідницькій діяльності у клініках, університетах, уряді і промисловості. Реабілітолог також може вести чи керувати дослідженнями в клінічній чи позаклінічній діяльності самостійно чи спільно з іншими фахівцями медичної команди.

Освіта

- Реабілітологи є активно задіяні в різноманітних освітніх програмах, які проходять в університетах і коледжах, що мають оздоровчі і споріднені з ними програми, в аспірантурах, а також на всіх навчальних рівнях як для студентів- реабілітологів так і для інших.
- В клініках з необхідними приміщеннями і обладнанням, де студенти, випускники, інтерни, аспіранти так само як і інші фахівці системи охорони здоров'я можуть навчатися.
- Громадські центри, де реабілітологи надають інформацію для населення, щодо профілактики і запобігання проблем здоров'я.

Адміністрування

Реабілітолог, який має кваліфікацію адміністратора, забезпечує ефективне і продуктивне надання якісного обслуговування через оптимальне поєднання людського фактору і фінансових ресурсів.

Консультавання

Для більшості реабілітологів, консультації є частиною їхньої щоденної клінічної діяльності.

Все більше реабілітологів є задіяні у наданні консультативних послуг на різних рівнях: місцевих, національних та міжнародних. Реабілітологи надають кваліфіковані консультації в:

- системі охорони здоров'я

СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Це видання було опубліковане з метою:

- визначення цілей професії і об'єктів впливу;
- опису типів послуг, які фізичний терапевт може проводити, згідно своєї кваліфікації;
- окреслення тих аспектів роботи, що дозволять професії розвиватися.

РЕАБІЛІТАЦІЯ. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ.

Фізична реабілітація - напрямок у сфері охорони здоров'я, направлений першочергово на запобігання або полегшення рухових дисфункцій людини.

Реабілітолог - отримує освіту у фізіотерапевтичних школах /закладах і є кваліфікований до:

- визначення фізичного діагнозу і визначення можливостей клієнтів щодо руху;
- планування і виконання фізіотерапевтичних програм, де використовуються спеціальні знання і вміння, направлені на застереження рухових дисфункцій або їх лікування;
- участі у такій професійній діяльності, як наукові дослідження, навчання, адміністрування та консультації.

Рухові дисфункції - це такі зміни у нормальній кінетиці тіла, що обмежують ефективне і продуктивне виконання рухів.

Рухові дисфункції - можуть бути спричинені: болем, вродженими аномаліями, патологічними процесами, нещасними випадками або травмами; вимушеною інертивністю, вторинними віковими проблемами, психологічними і соціальними стресами. Ці дисфункції можуть бути як наявними так і прогнозованими, внаслідок ушкоджень, пов'язаних із нервово-м'язовою, м'язево-скелетною, респіраторною або серцево-судинною системами.

Цілі:

Першочерговими цілями фізичної реабілітації є:

- визначення індивідуальних потенційних можливостей для досягнення ефективних рухів
- запобігання можливим руховим проблемам
- корекція або полегшення рухових розладів, що спричинюють біль або перешкоджають руховій ефективності
- підтримання досягнутих рівнів руху
- запобігання небажаним погіршенням чи втрати рухових функцій

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Професійна діяльність розвинулася в кожному з базових напрямків професії, клінічній практиці, дослідженнях і освіті.

- *Клінічна практика* включає багато видів реабілітаційних послуг: профілактика втручання під час гострих станів, реабілітація і послуги тривалої дії.
- *Дослідження* проводяться для пошуку шляхів вдосконалення якості послуг і стимулювання розвитку всіх аспектів професії.
- *Освіта* є необхідним компонентом професії на різних рівнях - бакалаврату і вищій освіти, так само як і системи тривалих освітніх програм.
- Згідно до вимог системи охорони здоров'я і потреб громади, реабілітологи надають широкий спектр клінічних і позаклінічних послуг.

Клінічна діяльність.

Послуги в межах стаціонару

Реабілітологи надають свої послуги значному відсотку госпіталізованих пацієнтів з метою:

- в певних урядових комісіях та комітетах
- школах, університетах та інших освітніх закладах
- виробництві
- у спортивних рекреаційних центрах
- у відділах планування оточуючого середовища, особливо у тих, що пов'язані з усуненням архітектурних бар'єрів
- у фірмах по виготовленню обладнання і маркетингу

Діяльність, як фактор освіти / досвіду

Після отримання освіти і ліцензії на роботу місцевими ліцензійними комітетами, реабілітолог може вибрати певну спеціалізацію або тип практики. Однак рекомендується:

- кожному новому випускнику, що починає свою практику як реабілітолог, працювати під наглядом старших колег, доки їх вміння і судження не набудуть відповідного кваліфікаційного рівня
- реабілітологам, що мають менш ніж 2-річний досвід клінічної практики, утримуватись від самостійної практичної діяльності, особливо, як що він перебуває в професійній ізоляції

Спеціалізація

В той час, як більшість реабілітологів виконують різнопланову діяльність, часто споріднену, є зростаюча тенденція спеціалізації. Розвиток вдосконалення в одній специфічній ланці професії. Цього можна досягнути, навчаючись в аспірантурах, триваючих освітніх програмах проводячи дослідження і набуваючи досвіду.

Спеціалізовані напрямки реабілітації включають: неврологію, ревматологію, ортопедію, акушерство, педіатрію, кардіореспіраторні розлади і спортивну реабілітацію.

Концепція спеціалізації є також застосовується і в позаклінічній діяльності:

- адмініструванні
- дослідженнях
- освіті
- консультаціях

ОСВІТНІ КВАЛІФІКАЦІЇ

Базова освіта

Базовою освітою канадського реабілітолога є 4-х річна програма із отриманням звання бакалавра, що є поєднана з університетськими програмами у галузі охорони здоров'я. Клінічний досвід здобувається через проходження клінічних практик у акредитованих клініках із необхідними приміщеннями та обладнанням.

Обов'язковим є поглиблені знання росту, дозрівання та старіння людини; її анатомії, фізіології, біомеханіки. Окрім розуміння розвитку та функціонування нормального організму реабілітолог мусить вчити патологію, патокінезіологію і фізичні чинники, що можуть застосовуватися для полегшення рухових дисфункцій.

Реабілітолог повинен вміти провести фізичне обстеження, зібрати необхідні дані, визначити фізичний діагноз, провести реабілітаційне втручання і його оцінити.

Для забезпечення фундаментального розуміння своїх пацієнтів чи клієнтів реабілітолог також мусить закінчити курс нормальної і абнормальної психології. Ефективна практика вимагає обізнаності з принципами самонавчання, навчання, спілкування та консультування.

Реабілітолог мусить бути також ознайомлений із діяльністю і функціонуванням інших фахівців системи охорони здоров'я і мати можливість гармонійної співпраці.

Реабілітаційна діяльність вимагає розуміння принципів управління і проведення досліджень.

Продовження навчання

Програми магістрату в реабілітації створюються у відповідних вищих навчальних закладах. Реабілітологи мають доступ до інших магістерських та докторських програм у галузі охорони здоров'я. Однак наукова діяльність не є обов'язковою вимогою до роботи реабілітолога.

Триваюче навчання

Для отримання найновіших відомостей про розвиток професії, реабілітолог бере участь у різних освітніх програмах. Це може бути діяльність у якійсь специфічній галузі, проходження перевірки рівня знань або участь у семінарах чи курсах. Читання наукових журналів і книжок є однією із можливих форм навчання/вдосконалення.

“Реабілітологи Канади” - журнал Канадської Асоціації Реабілітологів є одним із наукових журналів доступних для реабілітологів.

Фактори керування реабілітаційної практики.

Етичний кодекс

Практикуючий реабілітолог дотримується етичного кодексу і правил поведінки Асоціації Реабілітологів і правил, що визначаються місцевими ліцензійними комітетами.

Клінічна практика вимагає професійної поведінки у відповідності із існуючими принципами і стандартами.

Скерування

Реабілітолог є кваліфікований до практики як працівник первинної медичної допомоги всюди, де місцеве законодавство і вимоги роботодавця це дозволяють.

Реабілітолог має етичне і юридичне зобов’язання вимагати і отримувати правдиву відповідну інформацію для того, щоб планувати і проводити відповідне і ефективне лікування.

Реабілітолог може працювати як працівник першочергової медичної допомоги в таких напрямках як диспансеризація населення і впровадження профілактичних програм. Часто після такого первинного обстеження виникає необхідність скерування пацієнта для отримання інших, додаткових даних стосовно медичного діагнозу, психічної чи соціальної історії пацієнта. Реабілітолог надає лікарям дані своїх обстежень, які можуть допомогти у визначенні медичного діагнозу.

Розвиток концепції командного менеджменту в системі надання медичних послуг вдосконалив спілкування між фахівцями різних медичних дисциплін. Будь-який член команди може скерувати пацієнта безпосередньо до реабілітолога.

Обстеження

Для узгодження лікування пацієнта реабілітолог мусить виконувати обстеження, яке полягає у фізичній оцінці і аналізуванні інших споріднених факторів.

Фізична оцінка проводиться через обстеження, відповідно до кожного медичного діагнозу.

Дані про стан пацієнта отримуються від лікарів і інших членів медичної команди і через систематичні обговорювання, огляд, тестування і вимірювання, які аналізуються згідно цілей реабілітації. Часто проблеми можуть бути

множинними. Частина реабілітаційних вмінь полягає у допомозі пацієнту визначити основну проблему, а також первинні і вторинні фактори, що мають на неї вплив.

Необхідною частиною успішного лікувального процесу є загальний аналіз щодо психологічних, економічних, соціальних та культурних факторів, які часто мають значний вплив на пацієнта, його проблеми і, таким чином, на успішність лікування.

Лікування

Професійні вміння реабілітолога можуть використовуватись як для лікування патологічного процесу так для його запобігання. а практиці ці навички є часто поєднані.

Лікування застосоване реабілітологом щодо рухових дисфункцій залежить від наступних елементів:

- медичного і фізичного діагнозу
- розуміння пацієнтом та його родиною дисфункцій та реакцією на них
- психологічних, культурних, економічних та соціальних факторів, що впливають на пацієнта.

Лікування (включаючи і обстеження) має різні форми:

Фізична техніка

- спеціальні терапевтичні вправи
- спеціальна техніка мобілізації маніпуляцій чи роботи з обладнанням
- фізичні впливи можуть надаватися випромінюванням, теплом, холодом, водою, ультразвуком, електрикою
- інвазивна техніка така як: акупунктура, електроміографія, субтермальні температурні проби

Вибір техніки залежить від:

- досконалого знання кінезіології
- розуміння патофізіологічних процесів, що викликають розлади рухів
- досконале знання кожної процедури
- глибоке розуміння ефектів - результатів лікування

Терміни:

1. **Клінічна практика** - участь у з'ясуванні діагнозу і лікуванні людей.
2. **Кінезіологія** - наука, що включає анатомію, фізіологію і механіку спрямованих (ціленаправлених) рухів.
3. **Медичний діагноз** - визначення лікарями природи чи причини медичної проблеми.
4. **Фізичне обстеження** - збір обстежень і їх аналіз, шляхом огляду, тестування і вимірювань.
5. **Фізичний діагноз** - загальний виклад або судження реабілітолога щодо природи імовірних причин рухових дисфункцій.
6. **Реабілітаційне лікування** - практика, яка поєднує практичні вміння і теоретичні знання реабілітації рухом, доповнені вибіркоким застосуванням фізичних чинників, які можуть зменшувати біль і змінювати патофізіологічний статус.
7. **Первинна медична опіка** - визначення і/ або першочергове обстеження і лікування проблем здоров'я.
8. **Працівник сфери первинної медичної опіки** - будь-хто у галузі здоров'я, хто безпосередньо співпрацює із населенням для обстеження і лікування.
9. **Скерування** : скерування особи до реабілітолога або до іншого працівника системи охорони здоров'я для обстеження і лікування.

- здатності пояснити результати лікування

Психологічна реабілітація

Ефективність впровадження реабілітаційної програми залежить від формування позитивних психологічних відносин між пацієнтом, його родиною і реабілітологом.

Рухова неповносправність є не просто неминучим наслідком травми чи хвороби, але і індивідуальною реакцією пацієнта на патологію і оточення, з яким він є пов'язаний і яке на нього впливає.

Навчання і консультації

Навчання і консультації є важливим аспектом реабілітації.

Реабілітолог навчає пацієнта, його родину, або тих хто за ним доглядає, заохочує їх до активної участі у реабілітаційному процесі.

Якщо стан пацієнта є стабільний, то стає необхідним пояснити пацієнту і його родині природу проблеми і доцільність лікувального реабілітаційного процесу.

Запобігання

Аспекти реабілітаційного догляду пов'язані із запобіганням руховим дисфункціям включають:

- Дослідження причин рухових дисфункцій, особливо тих, які пов'язані із постуральними відхиленнями, факторами оточення і патологічними процесами.
- Масовий профілактичний огляд і обстеження постуральних/структурних розладів із подальшим скеруванням, при потребі, до груп ризику. У відповідності з віком: дошкільнята, школярі, люди зрілого та похилого віку.
- Навчання і консультування пацієнтів у допологовому, післяпологовому, поопераційному, поінфарктному станах.
- Оздоровчі програми для працівників індустрії і сільського господарства, а також для тих, хто веде сидячий спосіб життя.
- Програми пов'язані із рекреацією і спортом.
- Консультації з роботодавцями, архітекторами, інженерами і

конструкторами щодо перешкод оточуючого середовища.

Права і обов'язки

Реабілітолог юридично і етично зобов'язаний виконувати програми, згідно з професійними стандартами.

Реабілітолог має право:

- передавати частину реабілітаційно- лікувальних програм пацієнтам, їхнім сім'ям чи іншим членам медичної команди професіоналів
- проводити повторне обстеження і змінювати лікування, якщо це необхідно
- обумовити частоту лікування
- відмінити процедури, які на думку реабілітолога є шкідливими або невиправданими
- припинити лікування, якщо це необхідно

Реабілітолог зобов'язаний:

- скеровувати пацієнта до відповідних джерел опіки
- документувати згідно правових норм і етичного кодексу перебіг реабілітаційного процесу
- зберігати конфіденційність
- надавати необхідну інформацію усно чи через письмові рапорти, членам медичної команди
- постійно контролювати поточні зміни, пов'язані з процесом реабілітації